

дітей у віці від 3 до 7 років можливими є розповіді про пережитий біль, його інтенсивність. Для оцінювання використовуються проєктивні методики. Так, шкала обличчя Faces Scale широко використовується для дітей, які можуть вербально описати свій стан і не мають порушень свідомості. Зручними є візуально-аналогові шкали (ВАН) і опитувальник Мак-Гілла. Ними можна користуватися при дослідженні дітей від 7 років. Від 12 років є можливість використання самоанкетування та щоденника болю. На даний час не вироблено чітких стандартів для методів діагностики болю, визначення ступеню його важкості [2,3].

Відчуття болю залежить від больового порогу, який визначається як мінімальне подразнення, яке викликає реакцію рецептора, для кожного він є індивідуальним. Якщо він низький, то навіть незначний вплив викликає больове відчуття, і навпаки, якщо високий – то відчуття спричинюється сильним подразником. Поняття терпачості до болю визначається властивістю витримувати максимальний рівень подразнення. Больовий поріг не залишається сталим протягом життя і залежить від різних чинників (внутрішніх і зовнішніх) [2].

Больові відчуття в значній мірі залежать від психологічного та емоційного стану, типу нервової системи, темпераменту, фізіологічних особливостей, сили волі, віку, статі, часу доби, ситуації, мотивації.

Список використаних джерел

1. Бобирьов В. М. Внутрішні хвороби (фармакотерапія больового синдрому) / В. М. Бобирьов, Т. А. Петрова, Г. Ю. Островська. – Полтава : Верстка, 2003. – 240 с.
2. Катілов О.В. Механізми болю і особливості діагностики больових синдромів у дітей/ О.В.Катілов, Н.М.Бандурка, Д.В.Дмитрієв, Л.І. Лайко// Вісник Вінницького національного медичного університету. – 2015. – Т.19. – №1. – С. 224-229. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvnmu_2015_19_1_61.
3. Харченко Ю.А. Адекватная оценка боли – залог её успешного лечения // Universum: Медицина и фармакология : электрон. научн. журн. 2014. № 4(5).

Головачук А., Музика І.

студентка II курсу бакалаврату

та I курсу магістратури

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.психол.н., доцент кафедри

психології та соціальної роботи ТНЕУ

Гірняк А.Н.

УМОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЮНАКІВ ДО ШЛЮБУ ТА БАТЬКІВСТВА

Вивчення умов та особливостей психологічної готовності юнаків до батьківства є актуальною соціальною та психологічною проблемою. Батьківство охоплює феномени материнства й батьківства, але не зводиться до їхньої простої сукупності. При відносно достатній розробці окремих проблем материнства (А. Варга, Г. Філіппова) проблема цілеспрямованого розвитку психологічної готовності юнаків до батьківства в науковому плані залишається відкритою. Особливо турбує в умовах сучасного сьогодення проблема недостатньо сформованого рівня культури батьків щодо виконання ними батьківських функцій, соціальних ролей та обов'язків.

Загалом розвиток психологічної готовності молоді до створення сім'ї має бути психологічно обґрунтованим процесом, у ході якого слід мобілізувати їх особистісні ресурси як суб'єктів

адекватного вибору шлюбного партнера, створення стабільної сім'ї та усвідомленого батьківства.

Розуміння молодими людьми своїх обов'язків і прав інших людей стосовно них самих є дуже важливим для стійкості шлюбу. Етичний обов'язок у сімейних стосунках передбачає й відповідальність за поведінку іншої людини, за виховання дітей, повагу до гідності шлюбного партнера, визнання принципу рівності у людських стосунках тощо.

Загалом, психологічну готовність тлумачать як синтез особливостей особистості, котрі детермінують її здатність до діяльності, серед яких виокремлюють активне, позитивне ставлення до діяльності, характерологічні риси і стійкі інтелектуальні почуття, певний фонд знань, вмінь, навичок у відповідній галузі, певні психологічні особливості в сенсорній і розумових сферах, що відповідають вимогам конкретної діяльності [7].

Психологічна готовність молоді до створення сім'ї залежить від низки чинників як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. Недостатній рівень психологічної готовності молоді до створення сім'ї є причиною прийняття ними помилкових рішень і створення нестабільних шлюбів. Це, своєю чергою, негативно позначається на їх душевному благополуччі та життєдіяльності загалом. Чинниками, що впливають на рішення про створення шлюбу, є місце і ситуація знайомства молодих людей (спільне навчання чи робота), соціально-психологічні характеристики осіб, що вступають у шлюб, тривалість періоду залицянь, вік членів майбутньої пари, ставлення батьків до шлюбу, стосунки в сім'ї з братами і сестрами тощо [3].

Серед основних мотивів створення сім'ї С. Ковальов виокремлює таку п'ятірку: кохання, духовну близькість, матеріальний розрахунок, психологічну відповідність і моральні міркування [6]. Очевидно, що кохання у цьому переліку мотивів займає особливе місце, оскільки є досить складним комплексом переживань, що розрізняються за своїм змістом. У коханні, яке не виключає пристрасті, тілесної єдності, головним компонентом є повага до коханої людини, визнання цінності її як особистості. Оскільки йде мова про мотиви створення молоддю сім'ї, то варто звернути увагу на те, що деякі дослідники виділяють поняття неадекватної мотивації створення шлюбу, що може виявлятися як: а) можливість заповнити дефіцит спілкування (через бажання позбавитись відчуття самотності та непотрібності, недоотриманого кохання, уваги і турботи); б) спосіб відокремитись від батьківської сім'ї (отримати самостійність); в) спосіб подолати певну кризу (помститись колишній коханій людині); г) бажання відповідати нормам соціального оточення, що стосуються віку вступу в шлюб та інших аспектів шлюбної поведінки; г) компенсація почуття неповноцінності; д) вимушена необхідність (позапланова вагітність, вирішення житлових чи матеріальних проблем) [8].

Загалом, дошлюбні уявлення молодих людей базуються переважно на досвіді батьківської сім'ї, друзів, знайомих. На позицію молоді стосовно шлюбу і сімейного життя, як правило, впливають: особливості структури сімейного життя у батьківському домі, розподіл сімейних ролей і їх виконання; уявлення про ідеал дружини чи чоловіка; очікування, пов'язані зі шлюбом; вимоги до сімейного життя. Важливими є ще два моменти: власний життєвий приклад батьків та якість їх виховного впливу на дітей. Дослідження показали, що позитивна орієнтація молоді на шлюб і сім'ю забезпечує повна сім'я із сприятливим психологічним мікрокліматом. Батьки, чиє подружнє життя склалось благополучно, є для дітей наочним і переконливим прикладом того, яким чином повинно будуватись спільне життя чоловіка та дружини [2]. Зважаючи на те, що очікування є складовою структури домагань та відрізняються від них браком спонукальної сили, а вимоги бажаного передбачають цей дієвий компонент, О. Кляпець вважає, що в цьому випадку слід вести мову про шлюбно-сімейні домагання. До них належать: потрібні і бажані особистісні риси партнера, властивості взаємин у шлюбі, зовнішність майбутнього партнера, а також самоствавлення особистості про себе. Ці домагання відіграють провідну роль у виборі майбутнього партнера та визначають особливості шлюбної взаємодії на початковому етапі. Спрямованість домагань на матеріально-предметну мотивацію і жорстока фіксація на ній часто стають чинником

конфліктності та психологічної напруженості сімейної взаємодії. Шлюбно-сімейні домагання формуються у процесі соціалізації з раннього дитинства під впливом родини, котра опосередковує усі впливи зовнішнього соціального оточення. Чинниками формування особистості у сім'ї вважають: ступінь гармонійності подружнього життя батьків, загальне сприйняття дитинства, ставлення батьків до дітей, розподіл сімейних ролей, спосіб життя батьків. Саме в дитинстві під впливом батьків значним чином закладаються принципи вибору партнера та критеріальні рамки до його параметричних ознак, а також певна модель взаємодії з ним [5].

Отож психологічна готовність молоді до створення сім'ї є складним психологічним утворенням, що детермінується багатьма суб'єктивними і об'єктивними чинниками. При цьому основні *суб'єктивні чинники* базуються на індивідуально-психологічних особливостях молодої людини і включають: а) вік (сприятливий для сімейного життя та народження дитини); б) темперамент і характер (ставлення людини до своїх обов'язків, до інших, до себе); в) мотивацію (незалежність від батьків, страх самотності, бажання мати сексуального партнера та ін.); г) рівень освіченості; д) шлюбно-сімейні домагання (вимоги, очікування, бажання, надії стосовно свого майбутнього шлюбу і сім'ї); е) соціальна зрілість (засвоєння зразкових норм сімейно-шлюбного життя, що визначають характер взаємодії у майбутньому шлюбі); є) емоційна і моральна зрілість, взаємне перше позитивне враження; ж) релігійно-світоглядні переконання [4].

Щодо основних *об'єктивних чинників*, то слід зазначити, що вони відображають елементи життєвого середовища, які впливають на молодь. Як свідчить практика до таких належить: а) вплив суспільної думки, б) широкі можливості для вибору шлюбного партнера, в) приклад друзів (які вже створили сім'ю), г) батьківський вплив (наприклад, бажання батьків позбавити сина / доньку можливості вести розгульний спосіб життя); г) тривалість попереднього знайомства; д) статусна рівність/нерівність (матеріальний добробут, рівень освіти) членів подружжя; е) етнокультурні особливості соціального середовища тощо.

Психологічна готовність до батьківства – це внутрішня позиція особистості, що утворює цілісну систему ставлення майбутнього батька до батьківства, яка включає ставлення до майбутньої дитини, себе як майбутнього батька, батьківської ролі, а також батьківства в цілому.

Провідними факторами (за О. Андреевою, Н. Дубрович), що спонукають юнаків та дівчат старшого підліткового та юнацького віку до ранніх сексуальних стосунків, позашлюбного співжиття або раннього вступу у шлюб є наступні: прагнення отримати задоволення, бажання відчути ніжність, позбутися самотності, підтвердити свою мужність або жіночність, підвищити самооцінку, престижність, самоствердитися, поглибити почуття свободи і незалежності, надмірна романтичність [1].

В свою чергу можу сказати, що не потрібно старатися швидше дорослішати, швидше стати матір'ю чи батьком, на все свій час. Підлітки часто помиляються, коли думають, що батьківство це по-дорослому і круто, проте істинно доросла і зріла людина вміє відповідати за свої вчинки, і є сформованою особистістю, яка живе у гармонії з собою і здатна виховувати дійсно добрих і щасливих дітей.

Список використаних джерел

1. Андреева О. Я., Дубрович Н. В. Формирование личности старшеклассника. Москва : Педагогика, 1989. 169 с.
2. Бойко В. В. Потребность в детях. Психология и психоанализ беременности : учеб. пособ. по психол. Материнства. Самара : Изд. дом БАХРАХ М, 2003. 784 с.
3. Гірняк А.Н., Глова І.М. Передумови формування гармонійної міжособистісної взаємодії в молодій сім'ї. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід* : матеріали IV міжнар. наук.–практ. конф., м. Тернопіль, 5-6 квіт. 2019 р. Тернопіль, 2019. Т.2. С. 133-136.

4. Гірняк А. Поняттєво-категорійне поле і наукові підходи до розуміння взаємодії у психології. *Психологія і суспільство*. 2017. №3. С. 112-126.
5. Дружинин В. Психология семьи. Екатеринбург: Деловая книга, 2000. 208 с.
6. Ковалёв С. В. Психология современной семьи : книга для учителя. Москва : Просвещение, 1988. 208 с.
7. Моначин І. Л, Попик Т. В. Сутність поняття готовності до діяльності. *Актуальні задачі сучасних технологій* : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів, м. Тернопіль, 17–18 листопада 2016 р. Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2016. Т. 2. С. 351–352.
8. Овчарова Р. В. Родительство как психологический феномен : учеб. пособ. Москва : Московский психолого-социальный институт. 2006. 496 с.

Голота А., Круглий Н.

*студенти 1 курсу, магістратура
юридичного факультету*

Тернопільського національного економічного університету

Науковий керівник: к. психол. н, доцент

кафедри психології та соціальної роботи ТНЕУ

Надвична Т.Л.

СІМЕЙНІ КОНФЛІКТИ ЯК ПРИЧИНА ПІДЛІТКОВОГО СУЇЦИДУ

Сьогодні проблема самогубства є однією із найбільш актуальних та критичних для більшості держав світу. Соціальні, економічні та політичні трансформації та кризи все більшу кількість людей ставлять перед вибором між життям і смертю. І хоча у цієї проблеми немає чітко визначених вікових меж, за даними ВООЗ самогубства – друга найбільша причина смертності у віковій групі від 15 до 29 років. В Україні здійснюється на рік 34,5 дитячих самогубств на 100 тис. населення. Поряд з тим, майже 85% підлітків хоч раз у житті думали про самогубство. Звичайно, більшість з них не хоче вмирати, просто для дитини думки про самогубство – часто єдиний спосіб звернути на себе увагу батьків, крик про допомогу.

Нині науковці розглядають велику кількість причин, які змушують молоду людину думати про суїцид. Так, у літературних джерелах виділяють десять *основних мотивів суїцидальної поведінки* серед молоді:

- переживання образи, самотності, відчуженості, неможливість бути зрозумілим;
- реальна або уявна втрата батьківської любові, нерозділене кохання, ревності;
- переживання, пов'язані зі смертю одного з батьків, розлученням батьків;
- почуття провини, сорому, образи, незадоволеність собою;
- страх перед ганьбою, приниженням, глузуванням;
- страх перед покаранням;
- любовні невдачі, сексуальні ексцеси, вагітність;
- почуття помсти, погроз, шантажу;
- бажання привернути до себе увагу, викликати жаль, співчуття;
- співчуття або наслідування приятелів, героїв книг, кінофільмів («ефект Вертера») [2].

Хоча названі мотиви дуже різні, згідно статистичних даних у 80% випадків причиною суїциду серед підлітків виступають порушені стосунки з близькими, зокрема батьками. У порівнянні: за сімейними мотивами діти вдаються до суїциду в 46,9% випадків, через конфлікти з однолітками і за любовних причин – в 13,6% випадків. Варто зазначити, що хлопчики здійснюють суїциди в 4 – 5 разів частіше дівчаток, в той час, як дівчата вдаються до спроб самогубства в 3 рази частіше юнаків.

Перш ніж розмірковувати про шляхи вирішення зазначеної проблеми, звернемося до питання про те, чому саме серед підлітків найвищий показник не лише суїцидальних намірів, але й здійснених суїцидів. Пубертатний період – фізіологічно, психологічно, морально